

KOLONIHAVELIV 1943 - 1993

INDHOLDS- FORTEGNELSE

Forord

Æresmedlemmer

Formanden

Kolonihavernes historie

Befordring og parkering

Luftfotos 1945 og 1991

Vand

Formænd gennem tiderne

Vores smukke marketenderi

Skruptudser

Pligtarbejde

Renovation

Kan du huske?

Mormor og morfars kolonihavehus

Fester

Kegleklubben

Efterskrift

Kolonihaveliv

Forord

■ Da vi i festudvalget begyndte planlægningen af aktiviteter i forbindelse med haveforeningens 50 års jubilæum, stod det hurtigt klart at et festskrift var mindst lige så vigtigt som afholdelse af en stor fest.

Der er mange anden- og tredie- og helt op til femte-generations kolonihaveboere og man hygger sig ofte med minder særlig fra barndommen i foreningen.

Også mange nyttilflyttede er interesserede i kolonihavens historie, så det var naturligt at festskriftet blev tilrettelagt som et mindre historisk tilbageblik.

Vi har på ingen måde søgt at fremstille en kronologisk, tør historisk afhandling men snarere udvalgt enkelte emner af mere eller mindre generel karakter og behandlet dem humoristisk.

Det har været hensigten at give eksempler på dagligdagen og hyggen igennem årene og vores vigtigste kilde har været foreningens protokol.

Mere end 3000 håndskrevne sider er blevet gennemgået og de har været af stor betydning for datering af de forskellige begivenheder samt for fornemmelsen af »tidsånden« i haveforeningen.

Københavns kommune har været be-

hjælpelig med fremskaffelse af kontraktmateriale og fra Geodætisk Institut har vi skaffet luftfotos. En del ældre fotografier er leveret af flere medlemmer i H/F samt fra Københavns bymuseums billedarkiv og de nyere fotos er taget af forfatterne. En speciel tak til Preben Kaiser og Flemming Hansen, uden hvis betydelige hjælp dette festskrift ikke kunne være blevet fremstillet så smukt.

Der skal nok være mange vi ikke har fået med og nogle vil nok mene at dette og hint burde være nævnt eller behandlet anderledes, men haveforeningens historie er jo set igennem vores briller: En inkarneret kolonihaveboer, der har trådt sine hjulede 3-årige barneben i H/F da den blev grundlagt og en »nytilkomling«, der med »kun« 7 år i foreningen, måske stadig kan betragte det hele lidt mere »udefra« og dermed lidt mere sagligt.

Under alle omstændigheder er dette festskrift blevet til i respekt for- og kærlighed til haveforeningen Sydgrænsen.

København 1993 Gerda Klemensen
Ryan Linnemann
Have 18

Æresmedlemmer

■ På generalforsamlingen efteråret 1992, blev det vedtaget at udnævne nedenstående til æresmedlemmer af Haveforeningen Sydgrænsen.

De har alle været medlemmer af foreningen, siden dens grundlæggelse.

Anna Johannesen	have nr. 134
Harald Petersen	have nr. 10
Tove Hendriksen	have nr. 6
Ewald Christensen	have nr. 26
Anna Larsen	have nr. 91

Formanden

■ 50 år er mange år - meget er sket i disse år - mange liv er formet i vores forening.

Vi kan se det i dag, hvor mange af de børn vi selv kan huske, er voksne - ja en del er kommet tilbage til foreningen og har selv fået have.

For undertegnede, der selv er vokset op i haveforeningen, vil Haveforeningen Sydgrænsen være noget særligt.

Når jeg tænker tilbage, synes jeg at en meget stor del af min barndom havde noget med haven, solen og varmen at gøre.

Var der ikke noget om at solen var mere »fremme«, var varmere i begyndelsen af halvtredserne?

Det er nemt, ved en sådan lejlighed, at fortabe sig i minder, men der er også en virkelighed.

Kolonihavelivet er ikke det samme som ved foreningens start.

Samfundet omkring os har ændret sig og vi har taget mange af de behageligheder vi omgiver os med, ud i vore haver.

Desværre har det også medført, at det i dag er væsentligt dyrere at etablere sig som kolonihaveejer.

Byggematerialer er dyre og emballerings-træ fra fordkasser eller sildekassetræ er ikke mere til at få fingre i.

Det er ikke mere nok kun at have strøm til en stikkontakt og et lampested. Vi skal have mulighed for at tilslutte alle de apparater, vi ikke kan undvære.

Flere og flere har fået bil og lavet indkørsel i egen have.

Desværre har det også betydet, at »nerven« i foreningen - nærbutikken, samlingsstedet, marketenderiet, har set sin bedste tid.

At kolonihaveliv også er noget med samvær det er en kendt sag - en øl over hækken til naboen, men det er også samvær i forbindelse med kegling, fodbold, skovture, fester, banko og meget mere.

Kolonihavelivet er også velvære og afslapning, en foryngelseskur der ikke kræver recept eller formue for at gennemgå.

Hvor mange af vore ældre medlemmer

Preben Jacobsen, formand siden 1984.

bliver ikke 20 år yngre, når sæsonen starter med »slid og slæb«?

Kolonihavelivet er naturligvis også uenighed om dit og dat, diskussioner og sladder ligesom i samfundet udenfor.

Men for mig er der ingen - og der har aldrig været nogen - tvivl om at -

Det er dejligt at være kolonihavemand/dame.

Med håbet om at vores forening vil »leve« mange år endnu - ønskes I alle til lykke med jubilæet.

Preben Jacobsen

Kolonihavernes historie

Havearbejde og ædruelighed

■ En af de ting vi som danskere gerne fremhæver som noget rigtig dansk er kolonihaverne. Når man kigger på selve kolonihavebevægelsens grundlæggelse og organisatoriske opbygning generelt, - ja så er det rigtigt at opfatte det, som noget danskerne har fundet på. Imidlertid har man kendt til småhaver for arbejdere siden midten af 1700-tallet i f.eks. Birmingham i England.

En af de første kendte forordninger, som kan siges at være grundlag for den senere store bevægelse, er Frederik d 6's cirkulære fra 1826 til alle fattigdirektioner i købstederne, hvori han pålagde disse at stille jord

til rådighed for uformuende borgere:

»Ved de fleste Kjøbsteder i Hertugdømmene Slesvig og Holsten har man i de senere År søgt at anlægge Haugekolonier, som ere overladte trængende Familier i Kjøbstederne til brug. Det er hermed ikke tilsigtet at give Kjøbstedernes fattige fuld Underhold, men at give trængende Håndværker eller andre uformuende Familiefædre lejlighed til selv i deres Fritimer, og i særdeleshed ved deres Koners og Børns Hjælp, at vinde Bidrag til deres Underhold«.

I 1828 supplerede han med, at han mente at havearbejde kunne lede til ædruelighed ved at formindske krogang!!

Bevægelsen

Den egentlige kolonihavebevægelse opstod i forbindelse med industrialiseringen og flytningen fra land til by. Arbejderne havde dårlige boligforhold og haverne kom til at fungere som rekreation fra de usunde arbejdspladser og boliger.

Danmarks første organiserede kolonihaver »Arbejderhaverne« blev grundlagt i Ålborg i 1884.

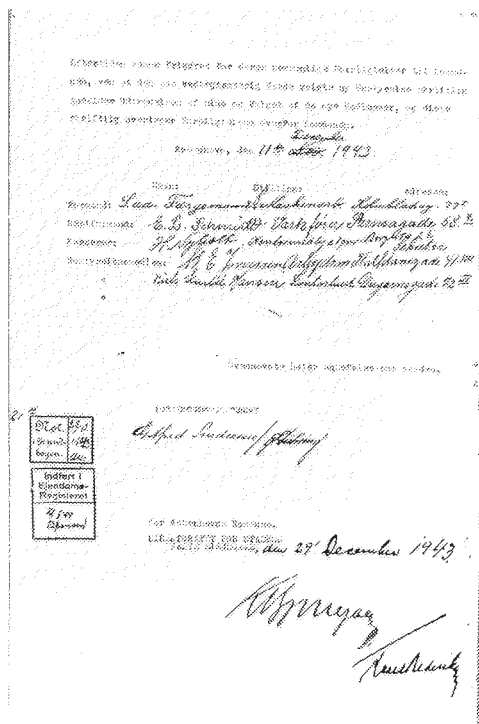
I løbet af de næste 25 år voksede antallet af kolonihaver landet over til 2000.

I nogle tilfælde var lejerne udsatte for spekulation fra private udlejeres side, og der kunne være store forskelle i lejekontrakter og andre vilkår.

Derfor fandt man det nødvendigt at oprette en interesseorganisation fælles for de fleste kolonihaver i 1908. Det var »Kolonihaveforbundet for Danmark«! Københavnskredsen blev oprettet i 1918.

Sydgrænsen

I det følgende fortælles historien om 146 haver udaf de ca. 40.000 haver som i dag er tilknyttet forbundet. Nemlig historien om »Sydgrænsen«, som stadig lever op til Frederik den 6.'s forordning om, at haverne skulle være til glæde for børnefamilier. Der-til kommer funktionen som ramme om et

Kontrakten med Københavns kommune er endelig hjemme

Haveforeningen Sydgrænsen 1943: Så går vi i gang.

godt liv for masser af pensionister.

Det var i de svære krigsår.

Der var udtalt varemangel og rationeringen på mange dagligdags varer begyndte at kunne mærkes tydeligt.

Kolonihaveforbundet pressede på for at få Københavns kommune til at udlægge større arealer til kolonihaver for, dels at kunne medvirke til at afhjælpe fødevaremanglen lidt, og dels for at skaffe rekreationsmuligheder for flere københavnere i denne triste tid.

I løbet af 1942 begyndte kolonihaverne så at blive anlagt langs Kongelundsvejen men behovet var slet ikke dækket. Der stod mange på venteliste i håb om at få »en lille plet jord at dyrke«.

Starten

De første linier i foreningens protokol: »Aar 1943 den 30. April Fredag kl. 19.30 mødtes i Selskabslokalerne i Markmangsgade 9-11 efter Skriftlig Indbydelse fra Danmarks Kolonihaveforbunds Københavns kreds 6, 120 Mænd og Kvinder til

Konstituerende Generalforsamling

i den af ovennævnte Kreds planlagte Forening Sydgrænsen som omfatter 147 Kolonihaver paa det af Københavns kommune

til rådighed stillede Jordstykke af Mejlgaardens Jorder, Sundby Overdrev paa Aماغer«.

Så var vi i gang på 70163 kvadratmeter!

Der blev udstykket, plantet hække, sået, bygget huse og gravet gange. Lejemålet var egentlig begyndt 1. november 1942 men anlægsproblemer, særlig drænering, forsinkede projektet.

Den egentlige kontrakt blev først undertegnet af Københavns kommune 29. december 1943.

Flinke skrankepaver

Lejemålet var uopsigeligt fra Magistratens side til 1. maj 1965, og indeholdt detaljerede bestemmelser om lejrernes gøren og laden på arealet som f.eks.:

»(hegn)...stedse holdes i forsvarlig og prober Stand efter Lovgivningens Forskrifter som imod Andenmands Grund«.

»...ikke benyttes til helårsbeboelse»

»...ikke pløjes eller graves nogen offentlig Grøft nærmere end 1 Alen fra sammes Overkant«.

»Alt Dyrehold i Kolonien er forbudt«.

»...forbudt at opsætte Skilte af nogen Art på Arealet«.

»...forbudt at udgrave Sand, Sten, Ler el-

ler Grus... og i Tilfælde af Overtrædelse af dette Forbud, erlægge en Mulkt af 40 kr. for hvert således opgravet eller bortkørt Læs...«...på enhver Maade søge at hindre, at Ubertittede færdes over det lejede, og er pligtig, hvis Han ikke kan forhindre dette, at gøre Anmeldelse derom til Direktoratet for Stadens faste Ejendomme«.

Og videre side op og side ned af lignende forbud og reguleringer af enhver tænkelig uregelmæssighed som magistratens embedsmandshjerner kunne forestille sig.

Man finder dog også forståelse for lejernes betrængte situation i kontrakten, idet arealer, der er henlagt til udvidelse af Kongelundsvejen og Oliefabriksvej og som af foreningen skulle »tilsaas med Græs og stedse renholdes og vedligeholdes«, kunne »under de herskende ekstraordinære Forhold (krigen) udnyttes til Kartoffeldyrkning«.

Det er værd at bemærke sig at alle disse strenge bestemmelser stadig er i kraft men ingen kan mindes, at kommunen på noget tidspunkt har følt sig kaldet til at påtåle overtrædelser.

1954 afstås kartoffelarealerne og lejemålet overgår fra haveforeningens bestyrelse til Kolonihaveforbundet for Danmark. Det er herefter forbundet, der står for videre salg af haverne, noget man i praksis har overladt til de skiftende bestyrelser i foreningen.

Katastrofen truer

I begyndelsen af tresserne rumler det med allehånde rygter i haveforeningen:

Kommunen vil bygge plejehjem, anlægge parkeringsplads eller, og dette var det mest vedholdende rygte, - der skulle bygges forbrændingsanstalt på området.

Nogle begyndte at sælge deres haver mens andre holdt skarpt udvig med magistratens forskellige forslag.

Moralen var på nulpunktet. Ingen turde investere i forbedringer og flere havefester blev afløst.

Man slog sig i tøjret og prøvede at overtale politikerne. Selveste Overborgmester Urban Hansen følte sig i 1965 tilskyndet til at besigtige haveforeningen oppe fra toppen af det store vandtårn men lige meget hjalp det.

Der skulle anlægges en forbrændingsanstalt!

Reddet med et par meter

Og så blev det Københavns lufthavn, der reddede os!

Den lufthavn, hvis larmende flytrafik til tider havde irriteret kolonihaveejerne, nedlagde forbud mod opførelse af et anlæg med høje skorstene så tæt på lufthavnen.

Vi blev så at sige reddet med et par meter!

Lejemålet blev herefter forlænget til 1. maj 1970, og sidst til 1. november 1972 «...idet det derefter kan opsiges med 3 måneders varsel til enhver tid...«.

Vi har således i de sidste mere end 20 år haft sværdet hængende over vore hoveder: 3 måneders opsigelse!

Alligevel har kolonihavelivet blomstret og mange har ofret store investeringer på deres »lille plet jord«. Man forsøger at fortrænge 3-måneders spøgelse, og i skriven de stund forlyder det da også, at kolonihaveforbundet og Københavns kommune forhandler om langtidskontrakter.

Lille have, hvad nu?

Men hensynet til »almenvæddet«, det vil sige større offentlige anlæg, vil altid være en trussel mod de stakkels kolonihaver, der

Lille Karen fra St.Kongensgade ville gerne ud og have lys og luft.

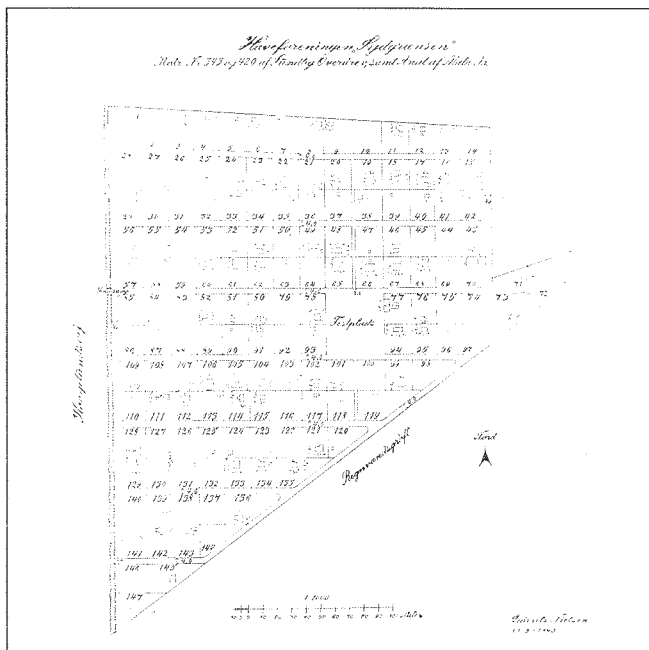

Haveforeningen set fra vandtårnet i 1992: Godt de ikke lagde en forbrændingsanstalt her.

netop er placeret på områder, der kan udnyttes fremover af stat og kommune.

Øresundsbroens motorvejsforbindelse kommer til at løbe ca. 300 meter nord for haveforeningen (hvis linieføringen ellers holder!) og det ambitiøse projekt »Ørestaden« vil placere letbane og større bebyggelser ved Kongelundsvejen over for foreningen.

Man kunne frygte at fremtidsperspektivet for haveforeningen Sydgrænsen bliver stedet hvor en tapper flok iført høre- og åndedrætsværn holder stand overfor brølende, osende trafik fra nord, vest og syd mens himmelen formørkes af en evig udstødningsrøg fra flåder af ikke mindre larmende passagerfly.

Oversigtsplan.

Befordring og parkering

Hvordan man kom derud

■ I de første år har vejen til Sydgrænsen været en lang og sej tur. Mange måtte cykle med oppakning og børn for og bag eller, med samme oppakning, tage sporgvognen til Amager Boulevard og skifte til »Wennikes busser« der kun kørte til Kanadavej.

Herfra gik det de sidste 1,5 km til fods, eller hvis man var heldig og fik et »lift« af den lokale bondemand, med hestevogn.

Så vidt vides, var der ingen i Sydgrænsen som havde egen bil før 1949. Det betød også at transporten af møjsommeligt fremskaffet bygningsmateriale fra mere eller mindre mystiske kilder (der var udtalt varemangel dengang) ofte foregik på trehjulede ladcykler. Noget der nok krævede en del ærligt arbejdersved.

Bilismen breder sig

I landet som helhed, steg antallet af biler fra 151.000 i 1938 til 578.000 i 1960 og til 1.650.000 i 1980.

Denne tendens gav allerede i 1949, på trods af haveforeningens absolutte underrepræsentation hvad angår biler, anledning til bekymring over parkering på festpladsen.

Referat, generalforsamlingen 25/8 1949: »Motorkøretøjer må kun holde på festpladsen i cyklernes lygdetændingstid«.

Det har åbentbart ikke været helt let at holde styr på den om sig gribende billisme, for et nyt dekret forsøger at dæmme op for denne mekanisering af havelivet.

18.9.57: »Den overhåndendetagende parkering udenfor det afmærkede område har foranlediget bestyrelsen til at fremsætte forslag om at: Parkering på festpladsen er kun tilladt på det af skilte begrænsede område, da man måtte regne med at den uden tvivl ville fortsætte, hvis det ikke blev stoppet i tide.

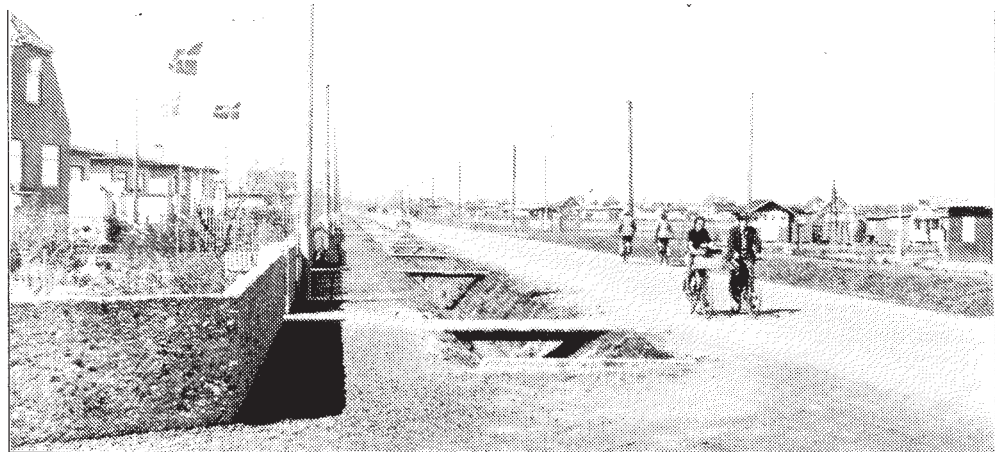
Forslaget vedtaget«.

Først i 1960 tager det første medlem initiativ til at lave parkering i egen have.

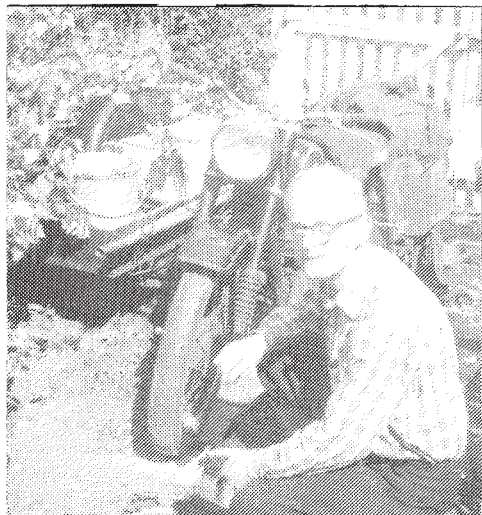
Det er Rasmussen i have 42, der pænt spørger bestyrelsen om lov, hvilket de med glæde giver ham.

Herefter er bilerne på festpladsen et jævnlige tilbagevendende punkt på både bestyrelsesmøder og generalforsamlinger.

I 1991 blev der sat et (forhåbentligt) endeligt punktum for diskussionen idet der med

Kongelundsvej ved Slusevej set indad i 1942. På vej til kolonihaven med rugbødsmotor.

2) Så er morfar blevet motoriseret.

Samme sted i 1993. På vej til kolonihaven med »Persilleekspressen«, linie 31.

stort flertal på generalforsamlingen blev vedtaget at festpladsen er en festplads og ikke en parkeringsplads.

Persilleekspressen

Selv i vore dage er det jo ikke alle der er den lykkelige ejer af en bil.

Alligevel er det blevet langt lettere med transporten.

Den dieselstinkende bus linie 31, i folke-munde kaldet »Persilleekspressen« fører med regelmæssige, og ikke for lange mellemrum, folket ud til haveforeningen.

Der er også lettere »tråd« i nutidens gearrede cykler end i de gamle »skærveknuse-re«.

Vand

For meget

■ Vand er godt, men ikke for meget.

Faktisk var haveforeningens start ved at blive forsinket p.g.a. alt for meget vand.

De 11.000 kr. Københavns kommune havde bevilget til dræningsarbejde slog ikke til fordi det »-har vist sig meget mere vanskeligt end først antaget, og før dræningen er gennemført er det ret håbløst at søge jorden dyrket som haver«.

Citat fra stiftende generalforsamling 30/4 1943.

De resterende penge blev bevilget og vi kom trods alt i gang samme år.

Alligevel må formanden i august måned konstatere at der var problemer med afvanding til den åbne grøft ud til Kongelundsvejen, og det aftales at føre vandet til en anden grøft, hvor det bliver pumpet bort. »Denne pumpe bliver passet af formanden for H/F Vestereng, som får 10 øre pr. have pr. år for dette arbejde«.

Faktisk er det alle haverne nærmest Kongelundsvejen, der i årevis har været generet

For meget.

af utilstrækkelig dræning.

Efter grøften blev sløjfet, er det de nedgravede drænrør mod pumpestationen samt lokale drænrør der ofte tilstoppes.

I øjeblikket, 50 år efter, arbejdes der i haveforeningen med nedgravning af dybe brønde, der skal forbedre muligheden for oprensning.

For lidt

Også skidt. Eller ligefrem en katastrofe, hvis det mangler.

Allerede 27/6 43 spejdede man misundeligt ned mod H/F Mejlgården, hvor nedgravningen af en hovedvandedning var på vej.

Problemet var akut: Hvordan kunne man udplante møjsommeligt anskaffede hække og frugttræer eller dyrke grøntsager uden vand?

Der fandtes en dyb, gammel brønd i have 1, hvorfra man hejsede spande med vand op og med stort besvær slæbte det ned i sin have. Uden tilstrækkeligt vand var haveforeningen død - og der manglede vandrør!

Sommeren 43 indhentes endog tilbud på udgravning af en ekstra brønd på festpladsen (800 kr), og et medlem lovede at fremskaffe en håndpumpe (50 kr).

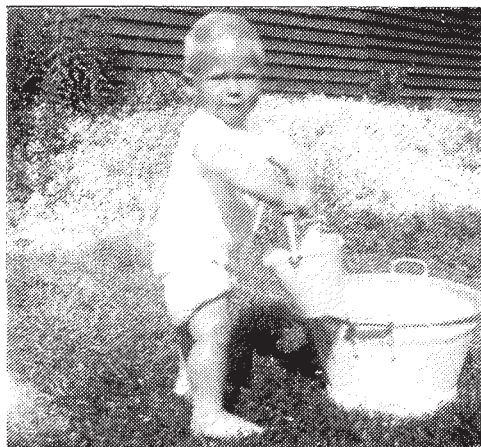
Forskellige blikkenslagermestre kom

med henholdende løfter uden resultater.

Situationen var næsten desperat, så desperat at formanden henstillede til medlemmerne på generalforsamlingen 26/3 1944:

»Såfremt der er nogen der kan fremskaffe rør da at meddele det til formanden«.

Der er ikke flere referater om manglende vandrør i haveforeningen, men et stædigt rygte vil vide, at en større virksomhed, ikke

For lidt.

så forfærdeligt langt fra haveforeningen, var leveringsdygtig, og at man den dag i dag kan finde dampbrør, som en del af vandledningsnettet i haveforeningen.

Alligevel er der, selv i dag, ikke vand nok.

De medlemmer der bor længst væk fra hovedledningen kan næppe vride en enkelt dråbe ud af systemet, ved kraftig belastning. Dette til trods for strenge vandingsforbud på de kritiske tidspunkter, som i 1992 hvor ingen regn faldt i 9 uger.

Der er (stadig 50 år efter) problemer, dels med hovedledningens- og dels med de enkelte lokale strenges dimensionering.

Man kan dog undre sig over at nogle enkelte græsplæner kan være så grønne så længe og så langt væk fra hovedledningen under et totalt vandingsforbud.

En skjult kilde?

For dyrt

Ved vedtagelsen af vandmiljø-planen i slutningen af 80-erne besluttede politikerne at financiere bl.a. opførelsen af store rensningsanlæg ved kloak-udledningerne, med en astronomisk forhøjelse af vandafgiften.

Det var i og for sig logisk nok, hvis man ellers var tilsluttet et kloak-net.

Det er haveforeningen ikke!

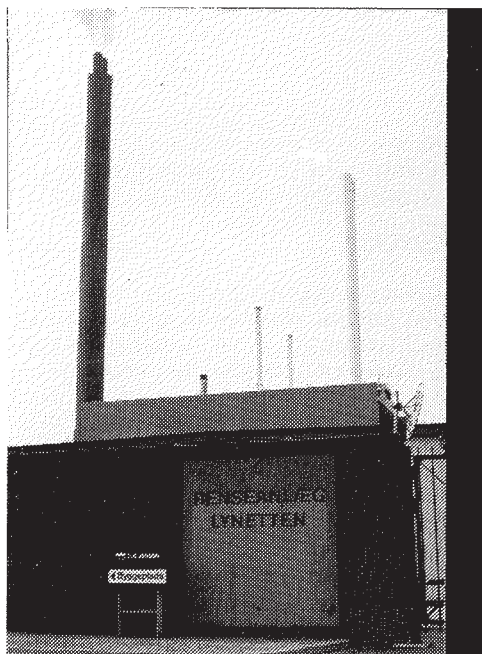
Vi betaler enkeltvis og igennem foreningen nu i dyre domme for at få fjernet slam fra foreningens og enkelt-medlemmernes dyrt anskaffede, nedgravede tanke og den voldsomme vandafgift truer samtidig hver enkelt kolonihaveejers økonomi.

Man har endog på sidste generalforsamling, tvunget af nødvendigheden, diskuteret at opsætte vandmålere på de enkelte have-lodder for at fordele byrden individuelt, og

hermed fraveget det ellers hæderskronede kollektive princip.

Det er endnu ikke afklaret hvordan man teknisk kan løse problemet med opsætning af vandmålere på et ledningsnet, der er plaget af en del rust, der kommer på grund af aflukning af systemet i de »frosttruede må-neder«.

I øjeblikket forhandles der med kommunen om en mere rimelig vandafgift på en livsform, der ikke belaster kloak-systemet.

For dyrt.

Formænd gennem tiderne

1943-45 S.Aa. Færgemann

1945-48 K.E.Jonassen

1948-49 S.E.Andersen

1949-54 H.E. Holm

1954-77 Anker Ahrensbøl

1977-79 Jørgen Jonassen

1979-84 Kaja Jensen

1984- Preben Jacobsen

Vores smukke marketenteri

■ Allerede i juni 1943 annoncerede foreningen efter en marketender - og det har den gjort mange gange siden.

I alt 23 stk. er det blevet til i tidens løb!

I de første år husedes marketenderiet i et træskur som i 1950 blev erstattet af et fint arkitekttegnet hus. Fraset enkelte nyere typehuse er det vist nok den eneste bygning i H/F der »er så fin på den«.

Rejsegildet den 4/3 1950 var da også et tilløbsstykke fra omkringliggende haveforeninger og formanden fra »Søndervang« udtrykte bl.a.:

»Tillykke med det dejlige marketenteri. »Søndervang« var jo den første kolonihave herude der fik sit eget murede marketenteri, men når jeg ser dette hus, kan jeg godt se, at vi inde hos os kun har været prøveklude. Dette hus er afgjort det bedste herude, og jeg vil gerne ønske tillykke med det smukke resultat«.

Så ved vi det - det er ligefrem et smukt marketenteri vi har!

Service og samlingspunkt

Marketenderiet har været til glæde for mange men også en torn i øjet på mange.

Specielt drikkeri i og udenfor forretningen, griseri, varesortiment, priser og åbningstider.

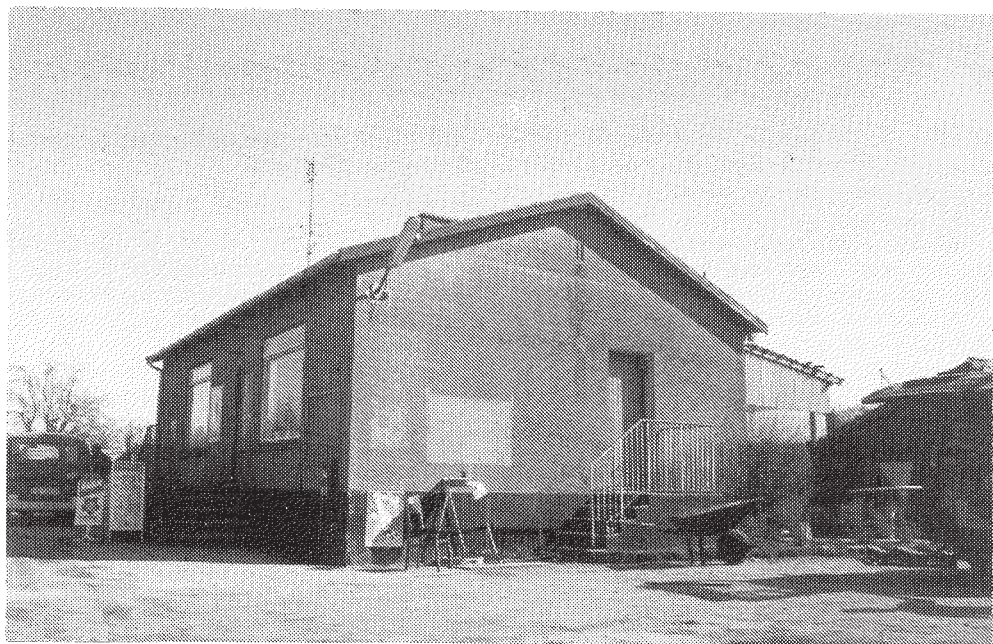
Altså har stort set alt hvad der angår en sådan forretning været kilde til diskussion i samtlige 50 år.

Så sent som i 1991 hang marketenderiets »liv« i en tynd tråd da bestyrelsen i frustration over mange klager fra få medlemmer, problemer med at finde en ny marketender og irritation ved den »almindelige orden« omkring forretningen, besluttede at nedlægge den.

Da det rygtedes gik haveforeningens »græsrodder« omgående i gang med, via te-

En af de første marketendere med hele sin stab. Bemærk hvor svært det var at skaffe maling. Der var mærkeligt nok ikke tilladelse til salg af mælk.

Vores nuværende marketenteri. Bemærk hvor svært det er at få det malet.

lefonkæder, at indkalde til spontant stormøde en blæsende forårsdag på festpladsen.

Fremmødet var stort og argumenterne for bevarelse mange.

Naturligvis var enkelte af marketenteriets mere »tørstige« venner højlydte modstandere af hvad de mente var et fuldstændigt urimeligt brud på en gammel hævdvunden livsstil.

Men også mange andre knapt så tørstige, mente at et marketenteri var en del af »selve kolonihavelivet« og, i tæt relation til festpladsen, et naturligt samlingspunkt og en behagelig service for H/F's medlemmer.

»Uden marketenteri vil festpladsen langsomt dø hen og haveforeningen omdannes til et pænt, kedeligt parcelhuskvarter, hvor ingen kender hinanden«

Skrubtudser

■ Det er klart, at 3000 sider protokol indeholder nogle sprogforbistringer. Her er nogle af dem:

Til hvad?

De enlige damer, der ellers ikke deltager i pligtarbejdet kan benyttes på festdage.

Et besynderligt naturfænomen.

Der har været klaget fra et par medlemmer over at bladene falder af træerne. Vi har ladet spørgsmålet undersøge.

Sikke noget svineri!!

Flere haveejere har henvendt sig angående at hunde har besørget på gangene sammen med deres ejere.

Pligtarbejde

■ »Formanden omtalte pligtarbejde og mente at bestyrelsen kunne tilsige medlemmerne i hold på 50 mand ad gangen i 2 timer om lørdagen til en af bestyrelsen fastsat tid.

Bom, henstillede til, at de folk som har fået have på græsmarken skulle fritages for pligtarbejde.

Formandens forslag vedtages med alle stemmer imod 5, at alle medlemmerne skal udføre pligtarbejde«.

Sådan er pligtarbejdet refereret første gang 14/5 1943.

Utallige er de projekter der gennem 50 år er blevet gennemført på pligtarbejde.

Historien gentager sig

Sommeren 1992, efter kun 2 ud af 12 medlemmer var mødt op til pligtarbejdet, udtalte nogle medlemmer at det var frygteligt som folk skulkede: »Det gjorde man ihvertfald ikke i min barndom!«.

Som med så meget andet må man alligevel konstatere at historien om skulkeri er en gentagelse.

8/9 1945: Formanden omtaler hvor lidt der bliver bestilt på de to timer pligtarbejdet varer og ligeledes den slendrian der udvises fra enkelte medlemmer ved at undlade at møde til pligtarbejde.

»Og bestyrelsen vedtog at holde sig love-

ne efterrettelig og idømme bøde når der undlades at give møde uden at melde afbud«.

Bøden dengang (man kaldte det en mulkt) var 5 kr. svarende til 2 timelønninger for en faglært arbejder.

Bøden i 1992 var 200 kr. omtrent tilsvarende 2 timers løn for den faglærte.

Det kan også være sjovt

Det nuværende system med indkaldelse til pligtarbejde med en turnusplan har eksisteret siden 1/9 1958.

Uanset hvordan man vender og drejer det og hvor surt det kan være at komme op lørdag morgen for at deltage i pligtarbejdet så er det en simpel nødvendighed.

En haveforenings eksistens afhænger også af at løfte i flok.

Og det er jo ikke nødvendigvis surt altid.

Man møder andre medlemmer, man ellers ikke ser så meget, måske fordi de bor i den modsatte ende af foreningen, og mange opgaver, særlig hvad angår anlægsarbejde er ofte ligefrem spændende at deltage i.

I hvert fald flokkes der altid medlemmer omkring de arbejdende, altid parate med mange »gode« råd, og som regel med hænderne dybt begravet i bukselommerne.

Opsætning af børnenes rutsjebane i 1992. De to hårdt arbejdende »pligtarbejdere«, der sidder ned af bare anstrengelse, betragtes ivrigt af de kommende brugere mens omkrings-tående »eksperter« kommer med mange gode råd.

Luftfoto taget af Royal Air Force august 1945, fra ca. 7000 meters højde. Trekanten lidt neden for midten er haveforeningen Sydgrænsen. Med lidt god vilje kan man se nogle hvide firkanter med sorte skygger. Det er de få huse og skure der var opført. Til venstre herfor ses marker med høstakke. Vestgrænsen var endnu ikke færdiganlagt.

Luftfoto taget af Geodætisk institut 20. april 1991 kl. 13.05, fra 3034 meters højde: Nu har alle hus på grunden og man ser tydeligt (?) at forårsgravningen er i fuld gang.

Renovation

Køkkenaffald med mere

■ Det kan umiddelbart synes mærkeligt, at noget så ufestligt som renovation skal med i et festskrift.

Men dels er det en forbandet nødvendighed i dagligdagen og dels afspejler det meget af tidsånden og udviklingen af velfærdsstaten.

I 1943 blev stort set alt genbrugt hvor man nu hvert år ser bjerge af storskrald 2 gange årligt.

I 1993 så vi f.eks. en videomaskine (ca. 12.000 kr. for 10 år siden) ligge på pladsen. Det var godt nok en »Beta-Max«, men det skulle ikke undre om den fungerede ved afprøvning.

Retfærdigvis må nævnes at selv i dag kommer den skjulte »klunser« op i mange der sorterer affaldet og i triumf slæber byttet hjem, måske til lidt længere brug, eller til en forsinket udsmidning et par år efter.

Lugtgener

Det var alligevel ikke alt der blev brugt i »gamle dage«:

1) En stor dag i haveforeningens historie: Rejsegilde på et ægte muret lokumshus i begyndelsen af 50-erne.

9/1 44 udtaler formanden at »-affaldet må til sommer ikke kastes på gangene, hvorfor det bliver nødvendigt at lave en affaldsbeholder«.

Den placeres ved kanalen ud for have 120. På et bestyrelsesmøde 11/6 45 giver affaldskassen anledning til diskussion.

Der ankes over at affaldskassen flyder over og er en lugtgener for nærliggende haver.

»Den er ellers tørt to gange i løbet af foråret« (?)

Problemet søges løst ved opsætning af et skilt med teksten: »Henkastning af køkkenaffald forbudt!«.

Det skulle naturligvis graves ned i haverne.

I 1947 fjerner en skraldemand affaldet en gang ugentligt, og siden er der blevet renovation, som vi kender den i dag: Hver mandag morgen en og kun en, og ikke for stor sæk ved hver havelåge. Skulle man have lidt for meget, hjælper det somme tider at anbringe en øl eller to på toppen af læsset.

»Naturgødning«

Ja. Vi kommer jo ikke uden om det: Et liv i kolonihaven (uden kloakering) er et liv, om ikke i, så dog med produktet af naturlig menneskelig aktivitet.

Man kommer relativt tæt på dette, i øvrigt overordentligt næringsrige og for planter, yderst vigtige substrat på en måde, der, for de fleste mennesker udenfor vores privilegerede kolonihaveejeres kreds, er helt ukendt.

Den tidlige morgengravning af et passende hul, - et check på vindretningen og så - Vupti! - produktet tømmes, via en helst ikke alt for fyldt spand, ned til det evige kredsløb med et samtidigt elegant sidestep, for at undgå eventuelle sprøjt.

»Aldrig har jordbærrene stået så smukt!«.

Citat fra mormor.

En vis distancering fra denne genbrugs-

Velfærdssamfundets overskud. 2 gange årligt afleveres bjerge af delvis anvendeligt materiale og maskiner på festpladsen.

proces sniger sig allerede tidligt ind i kolonihavens historie med indførelse af »lokum« på festpladsen(?) i 1947.

Ovennævnte meget nyttige gødningsprodukt tømtes nu med »natmandens« hjælp og via det offentlige kloaksystem direkte ud i Øresund.

Moderne tider

Endnu senere, i 1987, indfører haveforeningen endelig den totale fremmedgørelse, der fratager enhver mulighed for netop denne specielle kontakt med naturen:

»Lavskyls-toilettet til en tank«.

Der skal nok være enkelte kolonihaveejere, der stædigt genbruger netop deres egne produkter, dels på grund af lang distance til »de offentlige«, dels af lyst til at »nyde naturen« under eget tag og dels fordi de er »miljøbevidste«.

Så vidt vides, er der til dato ikke registreret nogen nedsivning (belastning) til grundvandet eller nogen form for epidemier i noget kolonihaveområde i Danmark.

De eneste sundhedsmæssige spørgsmål der har været rejst i kolonihaveområder, er hvor myndighederne har placeret haverne på i forvejen stærkt forurenede områder.

Sundheden og miljøet er de eneste faktorer der kunne retfærdiggøre kravet om indførelse af total kloakering i kolonihaverne.

Da hverken sundheden eller miljøet sy-

nes truet, vil det være helt urimeligt at pålægge hver enkelt af de mange økonomisk dårligt stillede kolonihaveejere en unødvendig udgift på ca. 60.000 kr. til kloakering.

Rimelig hygiejnisk beholder til produktet af naturlig menneskelig aktivitet.

Kan du huske

Damekomsammen i 1992

■ Inspireret af et haveomdelt spørgeskema, der søgte »minder, anekdoter, oplevelser m.m.«, mødtes en flok brave kvinder Sct. Hans aften 1992.

Der var veteraner, der både repræsenterede pionertiden fra fyrrerne og yngre medlemmer, der havde oplevet barndommen i kolonihaven.

Man var blevet enige om at forene det nyttige med det behagelige og satte hinanden stævne en lun sommeraften over en kop kaffe hos Jette på ægte kolonihavemaner.

Munden eller rettere knæveren stod ikke stille de næste 3 timer.

En mark

Tove, der var voksen, da hun første gang oplevede Sydgrænsen, husker ikke starten som lutter idyl:

Toves mand Villy havde foreslået at de anskaffede sig en kolonihave. Tove havde protesteret på det kraftigste »for hun skulle i hvert tilfælde ikke ud og bo på en mark«.

Tove fortæller at Villy trak hende med ud på cykel: »Det vil du ha' - at jeg skal køre herud på cykel hver dag? Nej, du ka' tro nej!«.

Mellem Søndervang og Sydgrænsen var der en lille bakke - »-og så vil du ha' jeg skal køre op af den bakke når jeg kommer fra arbejde. DET GØR JEG IKKE!«.

Men der var ingen kære mor. Han ville have en have, og så fik vi en have«.

At Tove blev grebet af kolonihavelivet er der vist ingen tvivl om. Hendes 24 år som kasserer i haveforeningen tåler for sig selv.

De fysiske rammer

De 5 øvrige veteraner har alle trådt deres børne- og ungdomssko i kolonihaven i 50- og 60-erne.

Fædrene var faglærte og ufaglærte arbejdere og mødrene hjemmegående, med undtagelse af en enkelt, der havde noget morgenrengrøring. Man levede i disse familier op til målsætningen om at det var jævne kø-

benhavnske børnefamilier, der skulle have frisk luft.

Alle husker hvordan husene var udtryk for mere eller mindre kunstfærdige fantasier og tilfældige materialer betinget af udtalt varemangel- alt sammen milevidt fra nutidens typehuse.

Hvad angik indboet var normen: Kasse- ret-skrab-sammen.

En skåret tallerken, en øreløs sukker-skål, en lettere hullet hømadrass, - alt kunne bruges i det ene rum, der oftest udgjorde beboelsen. De fleste skulle hente vandet ved en vandhane i skellet og maden blev lavet på primus.

Elektricitet og fjernsyn var en sjældenhed.

Alle tilstedeværende husker »Ungarnsudsendelserne« i fjernsynet i 1956: »En havde elektricitet og en anden fremskaffede et fjernsyn der så blev stablet op i døråbningen. Så sad vi om aftenen en tyve stykker på græsplænen og kikkede«.

Havens produkter og anden mad

Dyrkning af grøntsager og frugt var ikke en absolut nødvendighed, men man stræbte efter at kunne dække eget behov.

Man husker specielt rødgrøden, - hver eneste dag blev den serveret: »Ja, og nogen gange skulle muggen først skræbes af«.

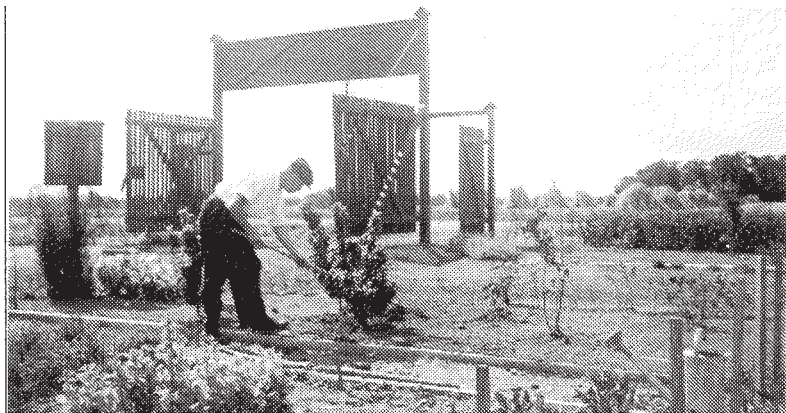
En gang om ugen kom fiskemanden.

Hans hest hed Klaus og det var spændende at få lov at klappe hesten: »Guud! Jamen pludselig var Klaus død og det var fordi den havde spist af Guldregnen. Det sagde min mor selv!«.

Ismanden som bragte blokke af is til is-skabene kunne hurtigt samle en sværm på 30 unger omkring sig, der håbede på at der faldt en flis af, når blokkene blev hakket ud i 5-kilos klumper.

Festerne

Sommerens første fest var Pinsefesten: »Da

Marken under opdyrking. »Den flotteste port i vide kredse« ses mod Kongelundsvejen. Høstakene i baggrunden kan genfindes på luftfotoet fra 1945.

fik vi nyt (omsyet) tøj og vores hvide lærredssko blev kridtet«.

Sct. hans festen bød altid på æbleskiver.

Man husker Fru Nielsen som møjsommeligt havde bagt flere hundrede æbleskiver og bag efter bad om hjælp til at få komfuret båret hjem igen. En vittig formand skulle derefter have fyret følgende bemærkning af: »Kan du stå der og bage æbleskiver, så kan du vel også selv bære dit komfur hjem!«. - et udtryk for tidens opfattelse af arbejdsfordeling? - Nej, det var nok en vits.

Sladderer

Det værste en kolonihaveejer kunne være var - »Fin, snobbet - eller allerværst - fattig-fin!«.

Et medlem havde anskaffet sig en bil!!!

Til gengæld kunne haveforeningens mødre oplyse hinanden om at »bilejerens« kone kun havde råd til at købe 3 sild til middag - og at der trods alt var 4 medlemmer i familien der skulle spises af. Men fint skulle det være med bil og det hele. Hmmm!

Blommerov og andre beskæftigelser

Al fritid var uden pædagoger. Man gik ikke til et fritidshjem efter skoletid og i ferierne var det også mor der stod for pædagogikken.

Man cyklede sammen med mor og en pakket madkurv rundt i det nærliggende Amager og ellers var der (næsten) frit slag til

ungdommelige fornøjelser i haveforeningen og nærmeste omegn. Som lidt større var det »spændende« at sidde i det daværende skur på festpladsen og »flirte med mulige emner«.

Hemmelige raids mod eventuelle blommetræer kunne også passende aftales under disse seancer.

I skuret og ved »åen« blev der, i.fgl. pålideligt referat uddelt kys med rund hånd (?).

Men - OH VE, - de rigtigt interessante drenge var nu alligevel dem fra de andre haveforeninger, så når der var fester, var det med at kridte skoene og komme hen og kigge.

Vi gad, nu gider de ikke?

»Vi var børn og unge meget længere dengang, - netop fordi vi tilbragte sommeren herude til vi var 19-20 år.

Vores børn gider ikke komme med herud når de er blevet 15-16 år«.

Toves kommentar: »Det gad I heller ikke, men i måtte ikke blive derhjemme, som nogen må i dag!«.

Ånden

Der var almindelig enighed om at »kolonihaveånden« stort set kunne sammenfattes i ordene:

Fællesskab - Primitivitet - Hjælpsomhed, og aftenen fortsatte i øvrigt med ivrige indlæg om moralens og sædernes forfald.

1. Symaskine: Mormor syede meget af vores "fine" tøj til os.

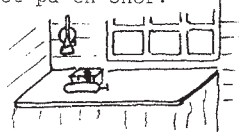
8. Vaskeplads: Ungerne sad på køkkenbordet. Vand i et oldnordisk vaskestativ.

2. Skab: Alt muligt tøj - et paradis af bundtede årgange af Familiejournalen.

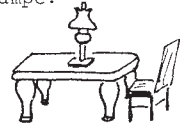
9. Køkkenbord: En hylde under. Forhæng af blomstret stof, trukket på en snor.

3. Mormors seng: Om aftenen lå hun altid og læste - ja - Familiejournalen.

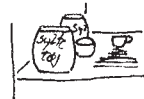
10. Spisebord: Stort bord, højryggede stole. Den store petroleumslampe.

4. Sofabord: Marmorplade med morfars piber eller dækket op til kaffebord.

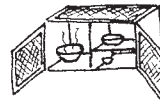
11. Køkkenskab: Alverdens forskelligt, uens porcelæn. Krukker med syltetøj.

5. Morfars divan: En rigtig gammeldags en. "Schh. Morfar skal sove til middag!"

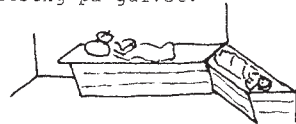
12. Flueskab: Rødgrød til afkøling. Jordbær, solbær og ribs. Uhmh!

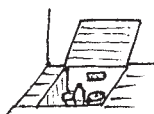
6. Lænestol: God at hoppe i - men strengt forbudt!

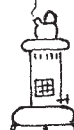
13. Slagbænke: Her sov jeg og min søster. Mor sov på en feltseng på gulvet.

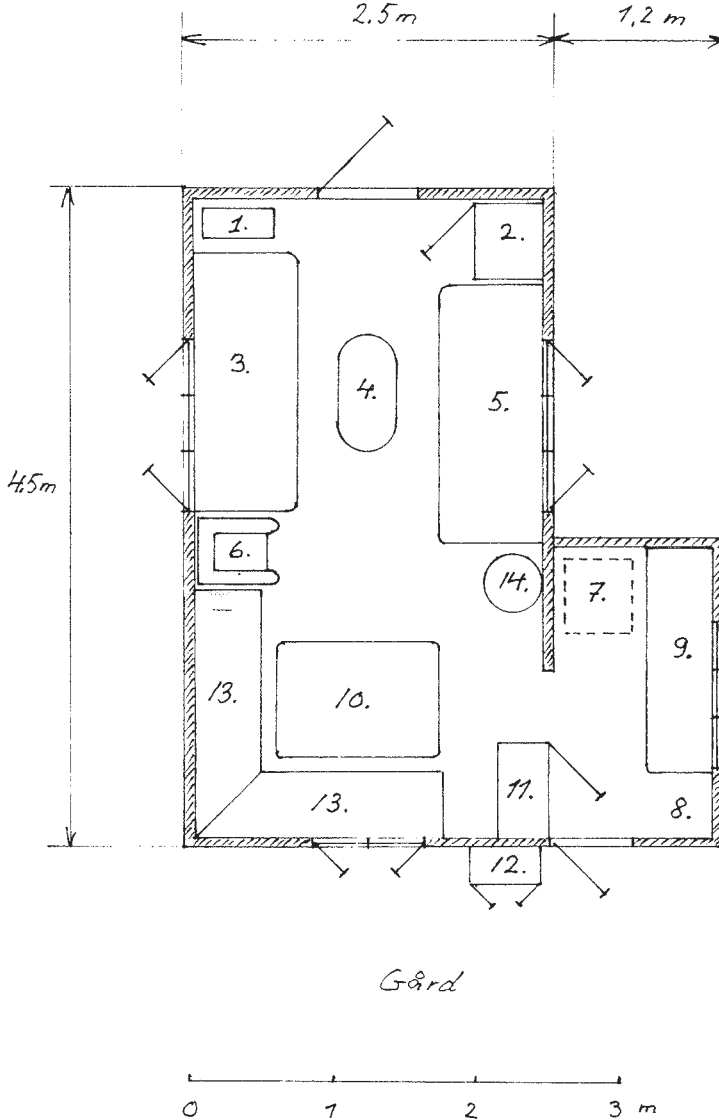
7. Viktualiekælder: Smart. I i den varmeste sommer kunne smør og mælk holde sig.

14. Petroleumsovn: En lumsk sattan der skruede sig selv op og osede hele huset til.

Mormors og morfars helaniværelse nr. 18
Idy. på 14 kvadrater.

Fester

■ Der er en god og lang tradition i foreningen for fælles fester, selv i de første år, hvor krigen ellers kastede sin skygge over megen festivas.

Mærkeligt nok nævnes krigen aldrig direkte i de gamle protokoller, men man fornemmer undertonerne: 19/1 1945 «...Det diskuteredes om der skal afholdes en Forårsfest, men under Hensyn til de urolige Forhold, og Medlemmernes Ulyst til at gå ud om Aftenen, enedes Bestyrelsen om ikke at afholde Forårsfest».

Selvfølgelig afholdtes festen alligevel og den gav minsanten et overskud på 1500 kr.

En alvorlig sag

Men at fester også er en alvorlig sag fremgår af et forslag fra et medlem i 1946, der mener, at alt arbejde i haverne skulle forbydes den søndag sommerfesten afholdtes.

Man aner den højtidsstemte betydning medlemmet lagde i festen og sammenligningen med kirkernes højmesse er nærliggende.

Heldigvis blev forslaget nedstemt, dog kun med små marginaler.

Joh - kolonihavefolket har altid været

festlige, enten i større fællesarrangementer eller en 2-3 haver, der slog sig sammen.

Der har været lidt forskellige arrangementer igennem årene, med stort set tre fester i hver sæson - bortset fra katastrofeåret i 1964, hvor bestyrelsen aflyste Sct. Hans- og sommerfesterne p.g.a. »manglende tilslutning«.

Det var godt nok det år hvor alle frygtede at haveforeningen måtte vige pladsen for en forbrændingsanstalt. Hvilken tragedie! Heldigvis kunne man allerede året efter afholde en kæmpefest, kaldet »skorstensfesten«, hvor den eneste udsmykning, en skorstensmodel, blev vællet under stor jubel.

Haveforeningen blev nemlig reddet i sidste øjeblik fordi skorstenene på den planlagte forbrændingsanstalt var et par meter højere end flysikkerheden i Københavns Lufthavn tillod.

Traditionen tro

I de sidste mange år har der været afholdt 4 årlige fællesfester: Pinse-, Sct. Hans-, Børnesommerfest og Skovturen.

Pinsefesten er egentlig »kun« et morgen-

Børnefesten 1991: I midten af billedet ses formanden (med lille yndig hat) gi' den hele barmen som bakkesangerinde. Der var ikke et øje tørt.

Privat havefest i slutningen af fyrrerne. Kun den aller nærmeste familie var med.

bord med rundstykker og »en lille en« til kaffen i »huset« - eller hvis vejret tillader det - på festpladsen.

Som noget typisk for ånden og det sociale liv i Sydgrænsen udvikler morgenbordet sig som regel til det spontane »kom-med-det-du-har-i-køleskabet«, og borde og stole slæbes op på festpladsen, eller flere haver slår sig sammen til en fortsat pinsefrokost i det grønne!!!

Sct. Hans aften er præget af mange »private« fester i de enkelte haver, hvor fællesaktiviteterne med de obligatoriske taler og sange fulgt af blåafbrændingen og derefter sociale samvær i fælleshuset, på smukkeste vis forener både medlemmerne og haveforeningens venner og bekendte.

Børnefesten

Årets største fest er »Børnefesten« - eller sommerfesten som den også kaldes.

Allerede tidligt om eftermiddagen er der tradition for en lang række arrangementer for børnene på festpladsen.

Der kan være fiskedam, skattejagt, pony-

ridning, flødebollekastning, grillpølser og meget andet.

Når aftenen falder på er det de »ældre børn« der morer sig med hyggespisning m.m., skydetelt, blomsterbod, sømbod for de der er »dygtige« med en hammer og ikke mindst dans til levende musik til ud på de små timer.

Alt forløber normalt fredeligt og harmonisk.

Ved sidste års sommerfest dukkede der dog en flok unge »ballademagere« op, som ikke var kendt af nogen i foreningen. De var støjende og yderst provokerende og søgte at komme i klammeri med nogle medlemmer.

Da viste den sande »kolonihaveånd« sig: Uden nogen forudgående aftale samlede mange af haveforeningens medlemmer sig stilsfærdigt i grupper på festpladsen, for om nødvendigt med magt, at forsvare festen og haveforeningen.

Der var ikke tale om selvtægt og der blev ikke uddelt et eneste slag og næppe et ukvemsord, for ved synet af en sådan enig front, flygtede uromagerne hovedkulds ud

af foreningen.

Det var en stærk oplevelse!.

Skovturen

Sidst på sæsonen afholdes »Skovturen«.

Der har været mange busture med afsluttende krobesøg og der har været sejlture med frokost i det grønne.

Efter det fredede område på vestamager blev åbnet for offentligheden arrangerede man skovtur i hestevogn over området til Kongelunden, hvor en festlig frokost med

efterfølgende »rodeo« på de stakkels heste, blev nydt i en rydning i skoven.

En mere »ægte« skovtur kan man næppe forestille sig.

Alle disse mange fester igennem alle årene kunne aldrig have været gennemført uden de skiftende festudvalgs arbejde.

Endnu engang må man konstatere at meget af det, der holder sammen på en kolonihave, er det store frivillige arbejde, som mange medlemmer udfører »uden at brokke sig«.

Kegleklubben

■ »Vi er en del medlemmer i haveforeningen, der synes at tonen og kammeratskabet er så godt, at det må berettigede til en kegleklub, der kan samle os om vinteren til en kammeratlig aften«.

Ovenstående begrundelse blev fremhævet ved Kegleklubbens stiftende generalforsamling den 10. august 1952. Allerede i 1953 er klubben så fasttømret en del af haveforeningen, at man på efterårsgeneralforsamlingen godkender, at der bygges en keglebane på festpladsen.

I 1962 oprettes damekegleklubben. I de 10 år der går forud for dannelsen af damernes klub, er deres deltagelse jævnlige til debat, men 2 i lovene siger utvetydigt: »Der kan kun optages medlemmer fra HF Sydgrænsen samt deres voksne sønner«.

Den personlige frihed

I 1953 vover et medlem spagfærdigt at foreslå dameaften den første fredag i hver måned. Forslaget blev afværget med henvisning til, at det ville være et indgreb i den personlige frihed!!

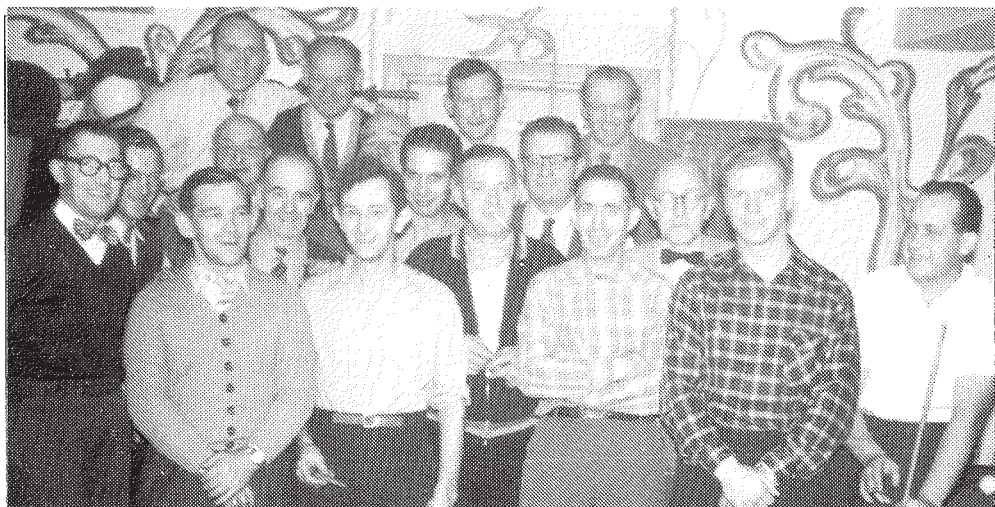
Til gengæld er damerne tit inviteret med til fester. Den første gang refereres fra 7/11 52: »De fik lov til at trille med kuglerne, hvilket gik for sig under stor munterhed. Selve parløbet blev både spændende og fornujelig, flere af damerne viste megen for-

ståelse for spillet og synes at det var både spændende og morsomt, især når de trillede kuglen udenfor banen«.

Ti år skulle der altså gå førend damerne fik deres egen kegleklub.

Dyb koncentration- bliver det en ren-deball?

Der var gang i gutterne fra Sydgrænsen.

Lillebror bliver fyrrer

Masser af fester og samvær er det blevet til i de 40 år. Flere af de nuværende medlemmer er 4. generations spillere og et enkelt medlem har været med i 30 år.

Det sociale engagement er ikke kun kommet kegleklubbens medlemmer til gode. F.eks. er det klubberne, der har betalt bro-

derparten af haveforeningens festhus. Ligeledes anskaffede de materialerne og byggede huset.

Så her i år hvor Sydgrænsen bliver 50, er det værd at bemærke at »lillebror« kegleklubben kan fejre 40 års fødselsdag for keglebanen.

Efterskrift

■ Forfatterne, der ikke selv har deltaget i foreningsarbejdet i større udstrækning, fandt ved gennemlæsningen af protokollen, at det var en utrolig stor arbejdsindsats bestyrelser og andre medlemmer har ydet foreningen igennem årene.

Uden disse tusindvis af frivillige arbejdstimer er det tvivlsomt om haveforeningen havde eksisteret i dag, i hvert fald ikke som vi nu kender den.

Samtidig fandt vi også en del referater om enkelte medlemmer der ikke havde forståelse for dette foreningsarbejde og som ofte

kom med usaglig kritik, - noget man desværre stadig kan opleve under ophidsede debatter i haveforeningen.

Alligevel har tolerance og en bredere social forståelse været det bærende element i hele Sydgrænsen historie.

Fem slægtled har allerede oplevet glæden og sammenholdet i vores lille verden, og vi vil bevare og udbygge kolonihavetanken for de kommende generationer.

Kolonihaveliv

**50 ÅR'S
JUBILÆUM**